

Plenum

Torsdag 20.5.2021 kl. 15.59—19.40

7. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om fredning av vraket efter passagerarfartyget Estonia

Regeringens proposition RP 81/2021 rd

Remissdebatt

Talman Anu Vehviläinen: Ärende 7 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talman konferensen föreslår att ärendet remitteras till lagutskottet.

För remissdebatten reserveras högst 30 minuter. Vid behandlingen av ärendet följer riksdagen det för ärenden med tidtabell överenskomna förfarandet. — Debatt, minister Henriksson, varsågod.

Debatt

18.44 **Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Harvat päivät ovat vielä niin kirkkaasti mielessä kuin 28. syyskuuta 1994. Puhun suuresta tragediasta, joka kosketti syvästi. Silloin yöllä Tallinnasta Tukholmaan matkalla ollut, Viron lipun alla purjehtinut matkustaja-alus M/S Estonia kaatui ja upposi Utön lounaispuolella.

Tässä lähialueitamme suurimmassa merionnettomuudessa menehtyi 852 ihmistä. Heidän joukossaan oli myös Suomen kansalaisia. Ainoastaan 137 ihmistä selvisi hengissä.

Värderade talman! Få dagar finns så klart i minnet som den dag M/S Estonia sjönk alldeles utanför Utö. Vi vaknade upp till tragiska nyheter samtidigt som heroiska räddningsinsatser hade utförts under hela den stormiga natten och morgonen. På grund av det snabba sjunkningsförloppet blev Estonia en dödsfälla för de flesta av de passagerare som kanske redan hade gått och lagt sig denna ödesdigra natt. Endast 137 personer överlevde, medan Estonia blev gravplats för största delen av de 852 personer som omkom i katastrofen.

Arvoisa puhemies! Suomi, Viro ja Ruotsi allekirjoittivat helmikuussa 1995 Tallinnassa sopimuksen M/S Estoniasta. Sopimuksen mukaan M/S Estonian hylkyä ei nosteta ja hylkyä ja sitä ympäröivää sopimuksessa määriteltyä aluetta pidetään onnettomuuden uhrien viimeisenä leposijana.

Sopimuspuolet sitoutuivat sopimuksessa säätämään rangaistavaksi viimeisen leposijan rauhaa häiritsevät toimet. Sopimuksen perusteella säädettiin Suomessa laki matkustaja-alus Estonian hyllyn rauhoittamisesta. Sopimukseen ovat myöhemmin liittyneet Tanska, Iso-Britannia, Latvia, Venäjä, Puola ja Liettua.

Syksyllä 2020 esitettiin filmidokumentti, josta ilmenee, että M/S Estonian hyllyn kyljessä on kaksi ennen havaitsematonta repeämää. Tämän vuoksi Viron ja Ruotsin kanssa on

Punkt i protokollet PR 60/2021 rd

käyty paljon keskustelua asiasta ja uutta materiaalia on myös analysoitu. On kuitenkin myös tarve analysoida repeämiä tarkemmin paikan päällä. Viron ja Ruotsin onnettomuustutkintaviranomaiset suorittavat alustavan arvioinnin vaurioiden synnystä ja mahdollisesta merkityksestä M/S Estonian uppoamisen kannalta. Suomen Onnettomuustutkintakeskus on nimennyt arviointiin yhteyshenkilön ja tälle tukiryhmän. Tutkintatoimet hylyllä ja sen ympäristössä on tarkoitus aloittaa heinäkuun alussa.

Värderade talman! För att från myndigheternas sida kunna utföra undersökningar vid Estonia krävs en tillfällig ändring av lagen. Det här förslås göras under en avgränsad tid från den 1.7.2021 till slutet av år 2024. Tanken är att myndighetsundersökningar under den tiden skulle tillåtas men att gravfriden självklart skulle respekteras.

Arvoisa puhemies! Estonia-lakia on tarpeen täydentää kysymyksessä olevien tutkintatoimenpiteiden mahdollistamiseksi rauhoitetulla alueella. Esityksessä ehdotetaan, että lakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan viranomaiset voivat ryhtyä rauhoitetulla alueella aluksen uppoamista koskeviin tarpeellisiin tutkinta- ja selvitystoimenpiteisiin. Lisäys olisi väliaikainen. Tarkoituksena on, että hylyn kyljessä olevien syksyllä 2020 julkaistusta filmimateriaalista ilmenevien repeämien merkitys aluksen uppoamisen kannalta voidaan asianmukaisesti selvittää hautarauhaa samalla kunnioittaen. Tämän vuoksi lain ehdotetaan tulevan voimaan 1.7.2021, ja se olisi voimassa vuoden 2024 loppuun. Tällä tavalla olisi mahdollista tutkia repeämiä tarkoituksenmukaisella tavalla.

18.49 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Tässä lakiesityksessä lakiin Estonian hylyn rauhoittamisesta lisättäisiin tosiaankin säännös, jonka mukaan viranomaiset voivat ryhtyä aluksen uppoamista koskeviin tarpeellisiin tutkinta- ja selvitystoimiin, jotta näiden hylyn kyljessä olevien, syksyllä 20 julkaistusta filmimateriaalista ilmenneiden repeämien merkitys aluksen uppoamisen kannalta voidaan selvittää asianmukaisesti. Tämä on tosiaan väliaikainen lakimuutos, ja näin sitten Suomen, Ruotsin ja Viron viranomaiset saisivat tätä hylkyä tutkia.

Täytyy tietenkin muistaa, että Estonian onnettomuuden asiassa oli kysymys lähialueitemme suuresta merionnettomuudesta ja myöskin suomalaisia kuolonuhreja siellä oli, ja nyt kun näitä uusia konkreettisia, merkittäviä löydöksiä on tullut, on tosi tärkeätä, että näitä voidaan selvittää. On tärkeätä kuitenkin pitää mielessä se, että koska tähän selvittämiseen liittyy omaisten näkökulmasta hyvinkin suurta tunnearvoa ja on hyvin herkästä asiasta kysymys, niin on tosi tärkeätä, että nämä selvitystoimet rajoittuvat tietenkin niin toimien laajuuden näkökulmasta kuin sitten ajallisestikin aivan välttämättömimpään ja että noudatetaan eri näkökohdat huomioon ottavaa suhteellisuusperiaatetta hautarauhan ja vainajien suhteen.

On kuitenkin hyvä, että kun nämä repeämät ovat tulleet nytten selvitykseen, niin voidaan selvittää, mikä näiden merkitys on ja saada tähänkin asiaan selvyys ja epävarmuutta poistettua sen suhteen, että asia tulee selväksi. On hyvä, että hallituksen esitys on tullut meille nyt käsittelyyn.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Löfström.

Punkt i protokollet PR 60/2021 rd

18.51 **Mats Löfström r:** Ärade fru talman! Jag var tio år gammal den natten då Estonia förliste den 28 september 1994, och jag minns den morgonen jag vaknade precis som det skulle vara i går. Jag slog på Sveriges Television, som man gör på Åland ofta, och på skärmen rullade passagerarlistan över vilka som var ombord på nattens resa från Tallinn mot Stockholm. På dagen landade många helikoptrar i Mariehamn för att tanka efter att ha deltagit i det sökarbete som pågick.

Estonia gick i Finland—Sverige-trafiken, och många ålänningar har jobbat på det fartyget före det såldes till Estline och blev M/S Estonia under estnisk flagg. Viking Lines M/S Mariella, som har hemmahamn Mariehamn, med den åländska befälhavaren Jan-Tore Törnroos, var det fartyget som var först på plats av alla på olycksplatsen den natten, och flera av de som klarade sig evakuerades med hjälp av bland annat sjöbevakningens Super Puma-helikoptrar till de fartygen som kunde delta i det räddningsarbetet. Som ålänning som bor och är uppvuxen på en ö är färjorna våra spårvagnar och våra bussar. De är våra kommunikationsmedel och därför känns det naturligtvis väldigt, väldigt nära när den här typens olycka har hänt, precis på samma sätt som för alla här i plenisalen.

Ärade talman! Ända sedan förlisningen har det funnits konspirationsidéer och tankar om vad som egentligen har hänt med M/S Estonia, trots att utredningsrapporten har kommit till en klar slutsats, men man har inte fått död på de här konspirationsteorierna och det har gjort att flera av de anhöriga aldrig har fått ro. När det nu har kommit fram nya bevis så är det rimligt att en gång för alla gå till botten med den här undersökningen och möjliggöra att man kan försöka hitta den förklaringen, om det finns någon annan förklaring än den som haverikommissionen redan har kommit till. Av den anledningen är den här lagändringen behövlig och något som jag stödjer fullt ut.

Puhemies Anu Vehviläinen: Yhteenvedo.

[Tulkki esittää puheenvuorosta suomenkielisen yhteenvedon]

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Kiljunen, Kimmo.

18.56 **Kimmo Kiljunen sd:** Arvoisa puhemies! Kuten ministeri Henriksson esitellessään tätä asiaa totesi ja näissä muissakin puheenvuoroissa on todettu, niin tämä Estonia-onnettomuus kosketti meitä kaikkia todella voimakkaasti, todella voimakkaasti, ja se ei kosketanut ainoastaan suomalaisia, vaan myöskin meidän naapurimaitamme, rantavaltioita, kaikkia. Tämä oli yhteinen valtava tragedia. Mittakaava oli suuri, mikä on jo selittämässä sitä traagista tunnetta, mikä meillä oli, ja voimakasta osanottoa, mutta myöskin se, että nämä Itämeren risteilyalukset ovat meille kaikille tuttuja ympäristöjä ja useimmiten ne ovat ympäristöjä, joihin me menemme rentoutumaan, me koemme elämyksiä, ja se on usein mahdollisesti perheiden kanssa, ystävien kanssa, ryhmien kanssa tehtävää tavallaan semmoista huipentumaa monien elämässä, ja kun yhtäkkiä tämä ympäristö onkin kuolonloukku, se tavallaan kosketti ihmisiä paljon vakavammin ja voimakkaammin kuin ehkä pelkästään tämä huikea mittakaava, mikä tässä oli.

Sen takia tämä hautarauha on tässä poikkeuksellisen arvokas asia. Se meidän on hoidettava, että me kunnioitamme näitä uhreja tässä onnettomuudessa, ja tätä ei kannata spekuloida ollenkaan.

Punkt i protokollet PR 60/2021 rd

Mutta olen samaa mieltä kuin edustaja Löfström analysoidessaan myöskin näitä niin sanottuja salaliittoteorioita. Tässä on ilmassa ollut kaikenlaisia huhuja ja pohdiskeluja, muun muassa myöskin näistä rei'istä, pahimmillaan pohdintaa salaisista asekuljetuksista tai sukellusveneistä ja niin edelleen. Paljon on tällaista — niin kuin usein tämmöisessä tilanteessa syntyy — salaliittoteoriaa. Ja minusta on kyllä arvokasta se, että me kuitenkin mahdollistetaan tämä tutkinnan tekeminen, että me saamme tavallaan ymmärryksen siitä, onko keulavisiiri vain mennyt vai onko joitakin muita tekijöitä. Se kuuluu osittain tämän tilanteen sen tapaiseen hoitamiseen, että meille ei jää tähän sellaista niin sanottua valkoista sivua koskematta.

Mutta kyllä ykköstavoitteena täytyy olla tämä hautarauhan kunnioittaminen. Sen kuitenkin täytyy olla peruslähtökohta. Ihmisillä on voimakkaat siteet ja tunteet tässä tilanteessa, ja hyvä on, että tällä lainsäädännöllä nyt edetään.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Risikko.

18.58 **Paula Risikko kok:** Arvoisa puhemies! Kannatan lämpimästi tätä lakiesitystä. Täällä hyvin kuvattiin, ministeri kuvasi, miksi tämä nyt tarvitaan, ja täällä tuli hyviä puheenvuoroja.

Tämähän on sellainen tapahtuma, josta aina määrättyjen vuosien jälkeen kysytään, missä olit silloin, ja tämä on yksi niistä, jotka jäävät meidän historiaan traagisena tapahtumana. Tämä kosketti monia monissa maissa, Suomessakin hyvin monia.

Kun on itse ollut mukana tällaisissa, ei vastaavanlaisissa mutta tällaisissa, joissa laajalle levittyy se tuska, niin tietää, että kun sitten tulee yhtäkkiä joitain uusia teorioita tai uusia löydöksiä, niin se järkyttää ihmistä enemmän kuin mitä me osaamme edes kuvitella. Siitä syystä on erinomaisen tärkeää, että annetaan rauha tutkia taas ja jatkaa sitä tutkimusta perin pohjin ja katsoa, koska aina herää joku epäily. Jos joku herättää toisen epäilyksen, niin siitä purkautuu sitten muitakin epäilyksiä. Valitettavasti tällaisissa tilanteissa, kun joku herättää epäilyksen, se leviää kulovalkean tavoin, ja siinä sitten pääsee hyvin paljon myöskin väärää tietoa liikkeelle. Siitä syystä kannatan tätä lämpimästi.

Toiseksi, miksi nousin tässä nyt vielä pystyyn ja sanoin: Jos ministeri vain pystyy, niin voisi jäädä tuohon kohtaan 6 vielä kuuntelemaan, koska siinä ei pitkiä puheenvuoroja ole. Minulla on erittäin tärkeä kysymys siitä kuutosesta. En ehtinyt valitettavasti siihen debattiin, kun olin toisissa tehtävissä.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till lagutskottet.